Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomiteen
Møte lørdag 2. august 1952 kl. 11.15.

Formann: N e r i V a l e n .

Valen: Det har komi telegram frå hr. Finn Moe om at han diverre er hindra frå å koma og delta i komitemøtet.

Eg skal ta navneopprop.

Til stede var: Hambro, Konrad Knudsen, Moseid, Sven Nielsen, Selvik, Strøm, Skrondal, Valen, Wiik, Natvig Pedersen, Kjøs, Granli, Friis, Hegna, Øen, Smitt Ingebretsen og Vatnaland.

Følgende hadde forfall: Klippenvåg, Lavik, Finn Moe, Meisdalshagen og Lothe.

Ikke til stede: Gerhardsen.

Valen: Frå Utanriksdepartementet er det eit ynskje om at desse skal vera til stades:

Utanriksråd Skylstad, statssekretær Boyesen, ekspedisjonssjef Ræder, byråsjef Jacobsen,

og frå Forsvarsdepartementet:

Ekspedisjonssjef Sivert Nielsen, byråsjef Dåsnes.

Då inga innvending er komi, er det høve for dei til å vera til stades.

Statsråd Langhelle: Jeg skal få lov til å komme tilbake til det møte som vi hadde den 17. juni i år. Resultatet av det møtet kan vel oppsummeres slik: En søker ved forhandlinger med danske myndigheter å oppnå at den taktiske jagervingen for forsvaret av Norge fredstidsbaseres i Danmark, nærmere bestemt Jylland.

Hambro: Ikke «*en* søker» - det var Regjeringen som skulle søke om det.

Statsråd Langhelle: Omforlatelse. *Regjeringen* søker om -. Flyplass i Vestfold opparbeides og settes i stand til å ta imot vingen på et senere tidspunkt – f.eks. i tilfelle av krig, – og utgiftene søker Regjeringen dekket gjennom fellesfinansieringen. Det ble også det endelige resultat av komiteens behandling at det ikke skulle avgis noen erklæring fra norsk side om en mulig fremtidig endring i vår basepolitikk, og at vi heller ikke skulle autorisere allierte instanser til å uttale en forventning om en slik endring.

Som meddelt komiteen, ble saken drøftet 21. og 22. juni i år av utenriks- og forsvarsministeren med de danske kolleger. Resultatet av disse drøftelser har også vært meddelt komiteen. De har i korthet gått ut på at den danske regjering ikke fant å kunne gå inn for å legge til rette en løsning av problemet som foreslått fra norsk side. Gjennom drøftingen og spesielt gjennom senere offentlige uttalelser av danske regjeringsmedlemmer og ansvarlige sosialdemokratiske målsmenn har en fått

bekreftet at det sannsynligvis vil bli slik at Danmark tar imot for fredstidsbasering 2 amerikanske taktiske jagervinger, så snart de to nødvendige flyplasser er utbygget.

Hambro: Omforlatelse, får jeg lov til å gjøre en liten bemerkning. Ville det ikke være mer overensstemmende med det som hendte sist, at man ikke sa etter «forslag» fra den norske Regjering, men etter «antydning» fra den norske Regjering, men også la en viss vekt på at det ikke ble stillet et formelt forslag, men at det bare kom frem.

Statsråd Langhelle: Jeg er enig i det. Jeg kan kanskje tilføye at den fungerende formann for det danske sosialdemokrati, H.C. Hansen, kom til Oslo den 20. juli og i samtaler med stats- og utenriksministeren bekreftet den oppfatning som jeg her har gitt uttrykk for nå. Saken ble også berørt under general Ridgway's første besøk i Norge den 1. juli i år. Man kom i disse samtaler med ham ikke frem til noen løsning. General Ridgway ble underhånden gjort kjent med hele sakens stilling. Spesielt ble berørt vanskeligheten som var oppstått når det gjaldt utbygging av nødvendig flyplass ved fellesfinansiering, *uten* at en fra norsk side ga noe tilsagn om bruken av flyplassen i fred.

Slik som saken hadde utviklet seg under drøftingen med danskene, fant Regjeringen å burde gi general Ridgway en utførlig fremstilling av og begrunnelse for det norske standpunkt. Det skjedde i et brev fra forsvarsministeren av 8. juli i år. Den 19. juli mottok en svar fra general Ridgway, og jeg skal referere det vesentlige av det svar som general Ridgway har gitt. Han skriver:

> «Jeg har overveiet omhyggelig Deres brev av 8. juli, og jeg er takknemlig for den åpenhjertige fremstilling De gir av Deres problem. …
>
> De ber også om at Hovedkvarteret her stiller til rådighet for utbygging av en flyplass i Jarlsberg-området de midler som var medtatt i Lisboa-avtalen om 3. del av infrastrukturprogrammet. Jeg har på ny gjennomgått saken, og er klar over at det militært sett er berettiget å utbygge en alternativ flyplass i Jarlsberg-området. Jeg har derfor instruert min stab om å ta de nødvendige skritt til å meddele Dem denne bestemmelse.
>
> Jeg antar at De er klar over at med de godkjente definisjoner for NATO flyplasser, er det umulig for meg å anbefale utbygging til «main» eller «redeployment» standard. …»

Jeg kan kanskje skyte inn at det er 3 standarder som NATO opererer med. Første trinn er alternativ flyplass, annet trinn som en noe mer utbygget «redeployment»-flyplass – jeg har vanskelig for å finne akkurat ordet for «redeployment» - og et tredje stadium er hovedflyplass. Det som foreligger her nå, er godkjenning av Jarlsberg som alternativ flyplass. Det er for så vidt det som er forutsetningen i Lisboa-vedtaket og som er beregnet å koste 48 millioner kroner. General Ridgway skriver:

> «Jeg antar at De er klar over at med de godkjente definisjoner for NATO flyplasser, er det umulig for meg å anbefale utbygging til «main» eller «redeployment» standard av denne flyplassen under de nåværende

omstendigheter.

De vil forstå at bygging av en flyplass i Jarlsberg-området uten noen sikkerhet for at den nødvendige flyenheten vil være til stede i tide, ikke løser problemet med hensyn til den kritiske mangel på taktiske fly i nordregionen. Siden forsvaret av Norge er av så stor betydning for gjennomføring av mitt oppdrag, skal jeg prøve å finne en måte hvorpå en flyenhet kunne bli tildelt Jarlsberg-området i tilfelle av en krise, men for øyeblikket ser jeg ingen løsning.

Vi har ennå ikke vært i stand til å finne et sted å anbringe den avskjærings-jagervingen som de Forente Stater har tilbudt å overlate SHAPE, og som vi hadde håpet å kunne stasjonere i Norge. De er oppmerksom på den alvorlige bekymring i SHAPE over den gjennomgående mangel på flystyrker. Derfor må jeg settes i stand til å ta imot US-enheten når den er klar.

Dette vil bety at skritt for utbygging av en base for denne enheten må tas senest i januar 1953, for at enheten kan tas imot når den er klar våren 1954. Jeg godtar at Norge ikke kan gi SHAPE noen forsikring om at enheten kan tas imot i Norge da. Denne omstendighet gjør at vi nå må revidere våre planer for plasering av enheten, og at det i det nåværende programopplegget for flyplasser må sørges for denne enheten på en base som i tide kan gjøres klar til å motta den. Staben vil i nær fremtid forelegge meg forslag til plasering av denne enheten annetsteds.

De kan være forvisset om at nårsomhelst i fremtiden den norske basepolitikken blir forandret, skal jeg sette alt inn på å finne en enhet som kan stasjoneres i Norge. De forstår selvsagt at selv om en endring skulle finne sted, og selv om jeg skulle greie å ordne med en enhet, så ville det antakelig ta et år å få bygget forlegninger som kunne ta imot personellet i fredstid.

Det gleder meg å høre at norske myndigheter i nær fremtid har til hensikt å diskutere stasjonering av eskortejagere i Norge i krigstid med de Forente Stater. Den slags arrangementer er nødvendige for NATO, og det gleder meg å kunne gi planen min fulle støtte. Jeg går nå ut fra at problemet om strategisk flystøtte vil bli adskilt fra problemet om taktisk flystøtte.»

Han slutter med:

«Vær forvisset om at jeg er fullstendig klar over det alvorlige problemet Deres regjering har vært nødt til å sette seg inn i. Jeg forstår av Deres brev at regjeringen er på det rene med de militære behov. Vi i SHAPE er rede til å hjelpe dere på alle mulige måter, og jeg vil be Dem ikke betenke Dem på å henvende Dem til meg hvis De har noen forslag i retning av tiltak fra min side.»

Det som nå foreligger, er – for å si det ganske kort – at en har oppnådd bygging ved fellesfinansiering av flyplass i Jarlsberg-området, *uten* noe tilsagn fra norsk politisk hold i noen form om basering av allierte fly i Norge i fred.

General Ridgway og hans stab foretar nå en undersøkelse av muligheten for raskt å sette inn alliert støtte på denne flyplass i tilfelle av en krisesituasjon. På norsk side gjelder det nå å konsentrere seg om en rask utbygging av den felles-

finansierte flyplass i Vestfold. Luftforsvarets Overkommando utreder for tiden i samråd med departementet spørsmålet om beliggenheten av flyplassen. Forslaget vil bli framsendt til Stortinget i høst.

Jeg vil gjerne minne om at i innstillingen fra militærkomiteen og i Stortingets vedtak er pengene til flyplass i Jarlsberg tatt med. Men det er uttalt som en forutsetning at saken skulle forelegges Stortinget på ny til endelig godkjenning, før arbeidet ble satt i gang, slik at Stortinget fikk seg forelagt planen, når det endelige klarsignal forelå fra SHAPE's side.

Spørsmålet om tilrettelegging av taktisk flystøtte til Norge er ved denne løsningen blitt løsrevet fra spørsmålet om dansk oppgivelse av basepolitikken. Regjeringen har i øyeblikket ikke full oversikt over utviklingen i Danmark. Men, som jeg nevnte, synes det mest sannsynlig at Danmark vil ta imot de 2 jagervingene, når de 2 flyplasser er ferdigbygget. For så vidt vil det at Danmark tar imot de 2 vingene, også bety en øket militær styrke for vårt land.

Jeg tror at vi, når det gjelder dette spørsmål om utbygging av flyplasser og taktisk støtte, har nådd en løsning som er så tilfredsstillende som overhodet mulig på grunnlag av vår basepolitikk.

Hambro: Jeg er enig med forsvarsministeren i at man er kommet til et meget tilfredsstillende resultat på grunnlag av de drøftelser vi hadde i komiteen. Men vi må ikke være blinde for at gjennom den avgjørelse vi i realiteten har truffet, mister vi sikkerheten for å få en ving til støtte for Norge. Så vidt jeg forstår, vil de to vingene som nå blir stasjonert i Danmark, bli benyttet til Danmarks forsvar, og det er ikke tanken at den ene ving i tilfelle skal avgis til Norge. Det spørsmål står da åpent: På hvilken måte og i hvilken form vil vi kunne få noe tilsagn, selv om det ikke er en absolutt bindende formulering, som gir oss noe av den sikkerhet vi har ønsket?

Det har vært nevnt tidligere at man hadde drøftet å plasere en slik ving i England eller Skottland. Hvis vingen skulle gå definitivt forbi Norge – hvilket altså nå er et åpent spørsmål – vil det jo være et betydelig tap for landets sikkerhet. Så det vil kanskje være av interesse å høre om man har drøftet den mulighet å få den stasjonert i Skottland, eller om man vet noe om hvor den vingen eventuelt vil gå hen?

Ellers synes jeg at formuleringen av det hele er helt i samsvar med hva der har vært drøftet i komiteen og i samsvar med det som har vært Stortingets politikk. Men det svekker altså vårt flyforsvar i en ganske betenkelig grad.

Statsråd Langhelle: Jeg er helt enig i den karakteristikk som hr. Hambro har gitt av situasjonen etter det som foreligger nå. Vi vet ennå ikke hvor vingen vil bli plasert. Men vi har overfor de allierte myndigheter gjort oppmerksom på muligheten av å plasere den i Skottland. Så Skottland er i all fall med i overveielsene som nå foregår i Paris. Jeg tror at SHAPE's prinsipale ønske vil være å plasere vingen i Danmark og at SHAPE vil søke, ut fra sine overveielser, å få den plasert der sammen med de to andre. Vi er oppmerksomme på det. Men vi har ment at det ville

være nokså, ja, skal vi si – upassende fra vår side å øve noen som helst innflytelse på den sakens utvikling nå.

Moseid: Det er naturligvis riktig det som hr. Hambro her har fremholdt, at sett med krig for øye, vil det være mer betryggende å ha beskyttelsen innen landet. Det har naturligvis alle som har vært med i forhandlingene her, vært klar over helt fra første stund. Men det som er poenget her ved vår politikk, det er å holde fast ved håpet om at det kan lykkes å nå frem til en avspenning i forholdet mellom øst og vest, og det er jo ut fra det syn man har tillagt vår holdning så stor betydning.

Imidlertid vil jeg gjerne ha uttalt at den bedømmelse som her må finne sted, er vi ikke alene om. Hvis det skulle inntreffe slike situasjoner at en må anse landet eller i det hele tatt situasjonen for fred truet, må en jo da naturligvis være klar over at det kan gjøre det nødvendig for oss å være med på den utviklingen. Og der går jeg ut fra at utenriksledelsen og forsvarsledelsen her til stadighet vil være i kontakt med NATO-organisasjonen og føle den på pulsen, og at det, i tilfelle det inntreffer en slik forverrelse i situasjonen, vil bli anledning til å konferere om det også i denne komite.

Selvik: Jeg vil bare spørre om der er noe å tilføye til det som ble sagt. Det var hr. Sven Nielsen som reiste spørsmålet om vi ikke burde søke å bemanne denne vingen selv. Det fikk vi for så vidt svar på av ham. Det har ikke vært overveiet noe nærmere, så jeg vil gjerne vite om det kan sies noe mer om denne sak?

Sven Nielsen: Det var meg som reiste det spørsmål, og jeg har hatt forferdelig vanskelig for å gi det opp. Forholdet er det at vi nå ved 18 måneders våpenøvelser får 2 brigader stående. Først blir det 6 måneders rekruttutdannelse, og så skal vi ha 2 brigader stående, den ene, såvidt jeg forsto, i distriktet omkring Helgelandsmoen og Trandum, og den annen omkring Bardufoss, d.v.s. Setermoen og muligens på Elvegårdsmoen eller oppe i Skjold i Målselven. Mitt forslag eller min antydning ble kategorisk avvist, fordi det var umulig å skaffe folk til det. Men nå er det på det rene at det er av en ganske annen viktighet for vår beredskap å ha bemannet disse flyplassene. Det var 1200 mann som krevdes, vel å merke 1200. Hvor mange av dem er flyvere eller mekanikere? Det er ikke mange. Jeg tør ikke si det. Hovedmassen er bakkepersonell og annet arbeidsmannskap. Er det da ikke mulig heller å redusere tallet på disse stående brigadene, som etter min mening byr ytterst ringe beredskapsbetryggelse. Hva i all verden betyr disse … selvfølgelig, man kan ikke si at det ikke er noen ting i en brigade opp i Nord-Norge eller her, for en landgang på Åndalsnes eller hvor det kan være på hele kysten. Derimot betyr en besettelse av de flyplasser vi har eller måtte få, noe ganske annet. Vel vil det koste noe mer, men jeg tror de pengene vil være vel anvendt.

Natvig Pedersen: Jeg vil bare si om situasjonen slik som den foreligger i dag, at det er jo helt opplagt at der er en viss risiko å ta ved å fastholde det standpunkt vi har inntatt i dette spørsmål, og Regjeringen, særlig statsministeren,

understreket i forrige møte meget sterkt denne risikoen. Når vi likevel – slik som vi har oppfattet det her i denne komiteen – tilrådde å holde fast ved vår basepolitikk slik som den tidligere har vært definert, er det fordi det også er en meget stor risiko ved å bryte den og ved å endre på den basepolitikken. For min del har jeg den oppfatning at risikoen ved å endre vår basepolitikk er så stor ved det den medfører av farer for å forverre den alminnelige situasjon, at det vil være riktig av oss å holde fast ved det standpunkt vi inntok sist og som Regjeringen i dag har tilrettelagt følgende av. Når jeg tenker over det, er jeg for min del mer og mer overbevist om at det vil være riktig av oss å holde fast ved den politikken og ved det standpunkt, på tross av den risiko som helt naturlig følger med et slikt standpunkt.

Kjøs: Etter min mening er den ordning som man har oppnådd, tilfredsstillende på det nåværende tidspunkt. Jeg mener at da flyplassen ikke er utbygget og vi formodentlig heller ikke kan regne med at den fly-vingen som skal plaseres der, er ferdig oppsatt, er ikke tidspunktet kommet til å gjøre mer enn det man har gjort i dag. Men når vi kommer så langt at flyplassen er ferdig utbygget og vi kan regne med at vingen kan plaseres der, vil det avhenge av den situasjon man har på det tidspunkt, om man skal ta imot den eller om man anser avspenning – som det var nevnt her – å være inntrådt i den grad, at man kan unnvære den. Jeg mener at på det nåværende tidspunkt er det gjort det som er rimelig og riktig å gjøre.

Med hensyn til det at vi skulle sette opp og bemanne denne vingen selv, er jeg fremdeles av den oppfatning at det kan vi ikke klare. Det program som er stillet opp for utbygging av vårt flyvåpen, stiller krav til hele vårt flyvåpens kapasitet, og den vingen det her er tale om, har jeg alltid oppfattet skulle komme som tillegg til det vi er i stand til å sette opp selv. Vi skal bygge ut så meget som vi kan etter det program som er vedtatt, og denne vingen er et tillegg til det vi er i stand til å prestere selv. Det er også et meget stort økonomisk spørsmål. Etter det program som er vedtatt, legger utbyggingen av luftforsvaret beslag på en så stor prosent av det vi kan yte til forsvarets utbygging, at det ville forrykke hele balansen, om vi også skulle ta dette inn i vårt eget program. De to stående brigader er allerede på forhånd reduserte brigader, og det vil ikke være riktig å redusere dem ytterligere. Da ville det ikke bli den kampenhet som det er tenkt å skulle være, og som det nå faktisk blir med den oppsetning som er vedtatt. Det regnes jo – i hvert fall av dem som har planlagt kupberedskapen – for å være av meget stor betydning å ha disse to brigadene nettopp i de områder hvor de er plasert, både for Nord-Norge – her gjelder det ganske spesielt og også for Østlandsområdet med de meget viktige militære mål og store flyplasser vi har der.

Jeg vil som konklusjon si at jeg er tilfreds med den ordning som er truffet. Men jeg vil for mitt vedkommende holde spørsmålet om å ta imot denne vingen *åpent* til det tidspunkt, da man faktisk er i stand til å ta imot den, hvilket man ikke er i dag.

Statsråd Langhelle: Det første spørsmål blir da om vi overhodet vil få tilbud om en ving. Det vet vi ingenting om. Det som nå foreligger, er at tilgangen på fly er

meget mindre enn behovet. De Forente Stater holder på å bygge ut sitt flyvåpen og øke antallet av vinger betydelig. Det er en av disse vingene som de nå skal bygge opp, som det var aktuelt å plasere her. Om de, foruten dette oppbyggingsprogrammet og foruten den hjelp i form av fly som vi allerede er gitt tilsagn om, kunne tildele oss en ny ving av fly, har vi ingen sikkerhet for. Jeg tror vi må regne med at den side av saken vil bli ytterst vanskelig.

Jeg er enig i de betraktninger som oberst Kjøs fremførte. Det er for det første spørsmålet om personell. Vi har bedt både Luftforsvarets overkommando og forsvarsstaben om å utrede det spørsmål, og allerede i dag er det personellprogrammet vi har, ytterst spent. I 1953 er årsklassen på 17 415 mann. Det er det man skal dele opp. Da er det ført opp til Marinen 1 545, Hæren 10 940, Flyvåpenet 1 900, Kystartilleriet 1 300, Luftvernartilleriet 1 400 og fellesinstitusjonene 330, tilsammen 17 415. Hver enkelt av disse forsvarsgrener vil si at de får for lite. Forsvarsstaben som har gått inn i hele problemet, konkluderer således:

> «Som det vil sees, vil det ikke være mulig å skaffe Flyvåpenet den utskrivningsstyrke som er oppgitt, uten at det enten alvorlig vil influere på målsettingen for de andre forsvarsgrener eller det må treffes ganske omfattende tiltak for å øke den disponible personellmengde og med de derav følgende utgifter. Denne utgiftsøkning vil berøre hele Forsvaret og således komme i tillegg til Flyvåpenets egen utgiftsøking.»

Personellmessig sett vil dette skape meget store problemer. Jeg tror det er riktig å si at økonomisk vil det sprenge den ramme som er lagt.

Utenriksminister Lange: Siden hr. Moseid sa at utenriksledelsen sammen med forsvarsministeren måtte komme tilbake til denne komite, hvis situasjonen skulle endre seg slik at vi nå følte behov for å få det tilskudd av taktiske stridskrefter som vi trengte, vil jeg bare gjerne i tilknytning til det som ble sagt, sterkest nå sist av statsråden, si følgende:

Ved den holdning vi i dag tar og som vi altså innretter oss innenfor rammen av, tar vi med helt åpne øyne den meget alvorlige risiko at hvis en slik situasjon som hr. Moseid tenker på, inntrer, da finnes der ikke noe tilskudd av taktiske fly å få for Norge. Ved den holdning vi har tatt, har vi sagt nei takk til et tilbud som foreligger i dag. Vi vet ingenting om det vil foreligge igjen. Vi vet ingenting om det i en skjerpet situasjon vil finnes noe sted hos våre allierte taktiske flyenheter som ikke allerede er tildelt andre områder og som derfor kan avdeles til oss. Dette mener jeg det er absolutt nødvendig å se helt klart i øynene. Vi tar risikoen på at utviklingen ikke vil tilstrammes. Vi tar risikoen på at vi går mot en avspenning, ikke mot en skjerpning.

Moseid: Ja, for så vidt er ikke situasjonen endret under de forhandlinger som er ført her i komiteen om disse spørsmål den hele tid. Vi har hele tiden måttet veie mot hverandre to risikoer, som da komiteen mente var størst ved å ta *forhåndsstandpunkt* for plasering av fremmede stridskrefter her. Så vidt jeg kjenner

til i all fall, har det ikke inntruffet noe som har forandret det prinsipielle syn som lå til grunn for dette, nemlig at så lenge det er mulighet for å fremme freden, er det demokratienes oppgave å gjøre hva de kan; for, som utenriksministeren sa i sitt foredrag, vi må være de siste som oppgir muligheten av å oppnå avspenning. Personlig er jeg nok nærmest enig med hr. Natvig Pedersen at, som forholdene hittil har vært, har risikoen for Norge vært ubetinget størst ved å forlate basepolitikken som vi har fastlagt. Men det som jeg gjorde gjeldende, var at den utenrikspolitiske situasjon selvsagt stadig må være under observasjon. Hvis forutsetningene for vår basepolitikk skulle vise seg å svikte, må jo da det spørsmål komme inn, nemlig spørsmålet om de reservasjoner som er tatt vedkommende vår basepolitikk. Hvorledes det da vil stille seg for våre allierte, har jeg ikke noen mer forutsetning for å dømme om enn det vi har hørt her i dag. Men det forekommer meg at det må være en felles interesse i første rekke, tror jeg, å gjøre hva der er mulig for å møte den fare som den som ligger i at man anser landets eller i det hele NATO's interesser truet. Så jeg har ikke grunn til å tro at det utbyggingsprogram som pågår ute, vil bli redusert på grunn av vår basepolitikk. I så tilfelle vil det vel for NATO-organisasjonen i grunnen være den samme anledning til å utnytte sitt materiell, selv om det skulle inntreffe den situasjon som vi håper ennå kan avverges, at landet vil anse seg truet. Jeg er derfor av den mening at som situasjonen ligger an i dag, er det ikke noen grunn for oss til å ta opp basepolitikken til ny prøvelse nå.

Det som jeg ønsket å uttale, var nemlig bare det at det kan selvfølgelig inntreffe slike situasjoner, at det vil være ønskelig eller riktig eller nødvendig å ta basepolitikken opp til prøvelse siden igjen.

Sven Nielsen: Så vidt jeg kan skjønne, er det så langt fra at det har inntrådt noen avspenning i den internasjonale situasjon. For meg står det nærmest slik at den er blitt atskillig forverret i den senere tid. Det er nå så.

Hva basepolitikken angår, trodde jeg vi var enige om den, og jeg kan for så vidt slutte meg til det resonnement som hr. Natvig Pedersen gjorde seg til talsmann for, og jeg er selvsagt enig med utenriksministeren, d.v.s. at vi med åpne øyne tar den risiko som dette medfører. Men vi plikter også å gjøre hva vi kan for å minske den risiko, selv om kroppen kanskje er noe lenger enn skinnfellen rekker.

Det skulle være av interesse å få vite hvor meget det vil koste å holde garnisonerende nøkkelpersonell på en flyplass ustanselig, så det ikke går ut over utskrivningskontingenten pr. årsklasse. Det vil koste meget – det er sikkert nok. Men jeg vet også at der er poster på det nåværende budsjett som uten noen som helst risiko kan reduseres ganske betraktelig. Jeg kan godt nevne dem også, men jeg vil heller få lov å snakke med forsvarsministeren alene om det.

Det nytter ikke å snakke om at dette er tilfredsstillende i dag. Det tar lang tid å bygge ut dette, og vi hørte at først i 1954 kunne man ta imot det, selv om vi aksepterte alt i dag. Så hvis vi bestemmer oss for noe slikt, må vi sannelig gjøre det fort. Det nytter ikke å si at det er bra *i dag*. Det er i dag vi må ta bestemmelsen eller i all fall meget snart.

Statsminister Torp: Jeg er enig med dem som har sagt at vår basepolitikk har vi drøftet og det er tatt et standpunkt til den både før og vi har også prøvet den i møter senere, og det har vært utgangspunktet for Regjeringens arbeid. Jeg fremholdt meget sterkt faremomentene ved å innta den holdning som vi har gjort i denne sak. Jeg vil gjerne si at selv om det kan være delte meninger i vurderingen av den fare som foreligger, heller jeg allikevel til det standpunkt. Jeg tror vi har tatt på oss den største risiko ved å innta det standpunkt vi har gjort i dag. Men det får vi kvittere for. Det er ikke noe å gjøre ved det. Men jeg vil igjen fremholde det. Det er klart at ut fra den oppfatning vi har av saken, vil det bli gjort absolutt alt som gjøres kan for å kunne sikre at den fysiske mulighet er til stede, hvis spenningen i verden skulle bli slik, at en endret holdning fra vår side var opplagt. Det er klart at Regjeringens arbeid vil ta sikte på det. Det er jeg enig i – det er formulert så vidt klart både fra forsvarsministeren og utenriksministeren i dag – at utsiktene til det – slik det foreligger i dag – ikke er særlig store. Jeg sa sist at produksjonskapasiteten i verden er for liten, og når det gjelder å bygge ut vårt program i sin helhet, faller vi utenfor, d.v.s. vi kommer lengst ut i køen. Selv om det skulle være slik at vi kunne vite at Amerika – la meg ta det som eksempel – i en slik situasjon skulle kunne avdele en ving, *så har vi den ikke her*. Og selv om fly er det raskeste av alt vi har, vil det å flytte dem fra Amerika og hit ta sin tid. Og skulle vi komme opp i krigsforviklinger, vet enhver av oss som sitter her og har gjennomlevet den siste krig, at hver øverstkommanderende vil holde på det de har av fly. Operasjonene vil bli så store og det vil bli opereret med hele verdensområdet som krigsskueplass. Vi opererer med den lille del av verden som heter Norge, og da kan situasjonen være en ganske annen enn den er i dag, når vi sitter rundt bordet og diskuterer. Det er de tingene som har spilt en dominerende rolle for meg i det resonnementet.

Jeg går ut fra at det standpunkt vi har nådd frem til i dag, er det beste. Vi vil fortsatt prøve å oppnå den gunstigst mulige stilling for vårt eget lands vedkommende.

Jeg er også enig med forsvarsministeren og hr. Kjøs i den vurdering de har gitt. Jeg tror at når vi skal bygge ut det programmet i den ramme det er fastlagt, så er det den ytterste grense. Det kan ikke fordeles større styrker til et våpen uten at det griper inn i et annet. Jeg er ikke militær selv. Det er jo både hr. Sven Nielsen og hr. Kjøs, så min vurdering er legmannens. Etter det som foreligger og etter den erfaring om området jeg har, tror jeg ikke det er mulig å gjøre noen forandring, slik at vi siden kan stille dette mannskap på bena, som det er tale om.

Et sidespørsmål kanskje. Er dette med å holde en garnisonerende styrke …

Sven Nielsen: Ikke hele styrken.

Statsminister Torp: Nei, men vi må huske på at vi er ikke flere mennesker, fordi om vi putter dem inn i en bestemt form. Vi har det samme antall mennesker. Skal vi holde en garnisonerende styrke, må det gjøres et innhugg …

Sven Nielsen: Ikke på årsklassen.

Statsminister Torp: Nei, ikke på årsklassen, men det må gjøres innhugg ellers. Vi skal huske på at vi har skrapt bunnen for å holde oppe de feltavdelinger som skal være mobiliseringsdyktige og klare. Vi har ikke råd til det, og vi må ta dem et sted fra. Jeg tror vi kan se den sannhet i øynene at selv har vi ikke mulighet for å greie å skaffe det mannskap som skal gjøre det mulig å holde den garnisonen på bena.

Jeg har valgt det standpunkt som jeg sa; på det nåværende tidspunkt kan vi ikke gi noen erklæring om det.

Hambro: Det arbeidsprogram vi har, uansett hvorledes man vurderer de enkelte ting her, må vi jo være enige om må gå ut på å utbygge flyplassen i Jarlsberg-området hurtigst mulig. Uansett hva man mener om basepolitikken, er det den nærmestliggende og den viktigste oppgave for oss å utbygge våre flyplasser i det hele tatt.

Regjeringen har vært uhyre vanskelig stillet, når de har skullet forsøke å få Ridgway og Brind til å forstå de psykiske og politiske vanskeligheter vi har her. For oss vil det naturligvis være en vinning å få forhalet den endelige avgjørelse av dette vingspørsmål lengst mulig. Men ubegrenset kan det ikke forhales, og før vi er i stand til å ta imot det som måtte kunne avsees av hjelp til oss, vil jo de andre forlange å få vite hvorledes vår Air Force-politikk vil bli å føre. Der står vi overfor den store vanskelighet at det er ikke oss som må avgjøre når tidspunktet er inntrådt. Jeg er til en viss grad enig med hr. Sven Nielsen. Jeg tror vi skal være meget forsiktige med å diskontere en avspenning i den internasjonale situasjon i dag. Den avspenning vil kun inntreffe, hvis man utbygger etter det program som er lagt og påskynner det mest mulig. Det tror jeg ikke det er noen som helst tvil om. Enhver avslapning eller enhver svikt der vil i realiteten øke spenningsmomentene i den internasjonale situasjon. Vår vanskelighet vil bl.a. være den at skulle den norske regjering bli nødt til på et givet tidspunkt å si, at nå er det inntrådt en kritisk situasjon, vil en derigjennom kunne bidra til å fremkalle den kritiske situasjon. Det er jo det til en viss grad uhyggelige ansvar Regjeringen må arbeide under. Det må vi ikke være blinde for. Vi kan i all ro og mak rent filosofert si, at den 17. november venter vi at der skal inntreffe noe kritisk eller på den og den dag og det og det klokkeslett sier vi, at nå er situasjonen blitt kritisk. Det må være meget omhyggelig forberedt og vi vil ikke kunne gå til å avgi en slik erklæring, medmindre vi hadde visse sikkerheter og medmindre vi absolutt visste at nå forelå der noe. Så hvis vi kan si til våre medkontrahenter i NATO at vi gjør den størst mulige innsats nå for å få bygget hurtigst mulig en flyplass i Jarlsbergområdet som de kan akseptere å yte hjelp til for å få en alternativ flyplass, så er det det beste vi kan gjøre.

Jeg synes det er tilfredsstillende at vi vil få proposisjon om det i høst, og jeg håper at vi må få den hurtigst mulig. Det kan ha en viss betydning likeoverfor stabene, for nordhæren og for Europa i det hele at vi kan godtgjøre at vi ikke nøler der, men at vi går frem så hurtig som det overhodet er gjørlig. Noe mer kan vi praktisk ikke gjøre i dag. Vi kan ønske at Regjeringen må ha alt mulig hell i alle de

forhandlinger de har. De har jo hatt Lord Ismay og Ridgway her oppe, og de har hatt anledning til å gjøre våre synsmåter kjent for de folk som har ansvaret. Så vidt jeg forstår av det lille som foreligger, har det ikke voldt noen urimelige vanskeligheter – vanskeligheter har det naturligvis voldt – men etter hva der foreligger og etter de offentlige uttalelser å dømme, har det vakt forståelse, slik at vi muligens kan forhandle mere friksjonsfritt med dem i fremtiden eller med mindre hinder å overvinne enn det har vært hittil. Da kan vi ikke i Stortinget gjøre annet enn å bidra hver vårt til å få gjennomført det vi kan gjennomføre så hurtig som mulig.

De spesielle militære vanskeligheter som har vært nevnt av hr. Sven Nielsen og andre, får jo de kompetente myndigheter utrede. Men det er en given ting, slik som statsministeren sa, at vi har bare et visst materiale av mennesker å operere med, og vi kan naturligvis rokere dem – for å bruke et sjakkuttrykk. Men det øker ikke ens offensive kraft. Det kan til en viss grad skape en bedre beskyttelse for et mindre område, men det øker ikke ens evne til å gjøre en innsats. Den store vanskelighet – det kommer vi vel tilbake til siden – er mangelen på fullt utdannet befal, og den kommer man ikke forbi. Ved garnisonerende avdelinger vil man ha behov for befal i første rekke. De må tas et sted fra, og dem har vi ikke noen overflod av nå. Det vi har å gjøre, kan derfor alene være å øke vår intensitet i det forberedende arbeid vi har vært enige om må gjøres, og å ønske Regjeringen alt mulig hell, når de skal forhandle videre og prøve å bringe de andre til å forstå de vanskeligheter vi står overfor. Jeg vil be om at man da så hurtig som mulig fremlegger for Stortinget planene om en flyplass i Jarlsberg-området.

Valen: Det er, som det er sagt både frå forsvarsministeren, utanriksministeren og andre, at det er sjølvsagt ei overlag viktig avgjerd vi her tek. Det er klårt. Det nytter ikkje å leggja skjul på at vi her tek avgjerder som veikjar vår evne til motstand i reint stor mon. Det må vi vera klår over at det er resultatet. På den andre sida er vi òg samde om at vi finn ikkje å kunna endra den basepolitikken som er utgongspunktet for tilslutningen. Det kan vera skilnad i vurderinga av *kvifor* – eg for min part må seia at eg er ikkje så redd for den verknaden det ville gjera utad, for Sovjet er sikkert like klår over heile stoda som kvar av oss. Men eg trur det ville vera uråd å gjennomføra det innad i dag med hell. Då må vi også vera klår over kva denne store risikoen inneber, og Riksstyret har altså handla ut frå det som vi var samde om, og det resultatet som ligg føre, må vel seiast er så bra som det under desse vilkåra kan vera, og at Riksstyret her har ført desse tingingane fram til eit resultat som vi ikkje kunne rekna å få betre. Dette at vi likevel får bygd ut flyplassen i Vestfold, inneber naturligvis muligheten for at den kan nyttast til hjelp utanfrå seinare. Eg er klår over at det ikkje kan vera det vi byggjer på eller årsaker oss med. Men det er overordentlig viktig å få flyplassen bygd ut. Så får vi stå risken, men også vera klår over – slik som hr. Kjøs sa – at spørsmålet sjølvsagt til kvar tid må vera åpe for ny vurdering. Men vi må òg vera klår over at dei mulighetene som ligg føre i så tilfelle, veit vi ingenting sikkert om. Men det som ligg føre her i dag, er i samsvar med det som denne nemnda har gjevi uttrykk for tidlegare, og eg synest vi

må vera sers vel nøgde slik stoda likevel ligg til rettes i dag med dei føresetnadene som vi har valt å byggja på.

Sven Nielsen: Jeg vil si at når det gjelder mannskap – siden det har vært berørt av så mange – at få er vi, men færre gjør vi oss. For saken er at det blir kassert så alt for mange mennesker som kan brukes i det militære. Så galt som det var før, er det naturligvis ikke. Hvis en mann den gang manglet en negl på en lillefinger, ble han fritatt for militærtjeneste. Jeg gad vite hvor mange av oss som sitter her og som har gjort tjeneste som stridende, bare fikk sitte på kontor og være i intendanturen og ditt og datt, hvor man istedet kunne bruke folk som ikke behøvde være absolutt feltdyktige. Der hvor man bør være feltdyktige, er i flyvåpenet og infanteriet. I artilleriet er det massevis som ikke behøver å være det som vi kaller feltdyktige, for å bringe ammunisjon o.s.v. Det kan være sterke folk, selv om de feiler et eller annet, og der tror jeg ennå at vi utskriver alt for lite og at legebedømmelsen er for streng. Vi må skrape bunnen her nå.

Statsminister Torp: Utskrivningen er svært moderat i forhold til hva den var før, tror jeg.

Sven Nielsen: Jeg vet i all fall at folk kommer hjem og forteller at de har sittet på kontor hele tiden. De har ikke lært noe, og det har vært fullt feltdyktige folk.

Selvik: Min oppfatning er at vi burde myke opp vår basepolitikk. Men heller ikke jeg kunne tilrå noen egentlig endring i basepolitikken. Jeg vurderer da ut fra oppfatningen i denne komite og i Stortinget. Jeg synes allikevel at vi bør vende oss til den tanken. Hele dette forsvarssamarbeidet har fått en ganske annen karakter enn den gang vi definerte vår basepolitikk. Jeg synes i hvert fall at vi burde slutte med å understreke dette med *fremmede* styrker, som vi ikke vil ta imot – det er *allierte* styrker det dreier seg om. Risikoen ved å myke opp og endre basepolitikken, er jeg ikke blind for. Det er svært vanskelig å vurdere den. Men jeg for min del kan ikke tillegge den den samme vekt som hr. Natvig Pedersen. Det er et vurderingsspørsmål. Vanskeligheten ved å få akseptert en oppmyking eller en endring i det norske folk er også et vurderingsspørsmål. Jeg tror heller ikke at det ville være så vanskelig. Jeg ser på reaksjonen i Danmark. De har i praksis hittil hevdet den samme basepolitikk som oss, selv om de ikke har aksentuert den så sterkt. Men i realiteten er den det samme for Danmark, og jeg synes det er gledelig hvor fornuftig reaksjonen stort sett er i Danmark, så langt jeg har kunnet følge med. Men jeg tror heller ikke at vi i praksis vil komme stort lenger enn vi er kommet til i dag.

Det er naturligvis riktig det som forsvarsministeren og utenriksministeren sterkt understreket, at vi påtar oss en risiko ved å avslå et konkret tilbud i øyeblikket og at vi ikke har noen som helst sikkerhet for å kunne få det igjen. Det må vi ha klart for oss. På den annen side ville det jo ikke bringe oss noen øyeblikkelig vinning. Det ville ikke gi oss noen øyeblikkelig sikkerhet. Det er en av de ting som

gjør det så vanskelig å treffe et valg. Derfor er jeg i det vesentligste enig i det som ble fremholdt av militærkomiteens formann, hr. Kjøs.

Det som hr. Moseid sa, gleder meg forresten, at vi må holde øye med utviklingen og til enhver tid vurdere dette spørsmål om vår basepolitikk. Vel kan det bli vanskelig å få hjelp når vi sier, at nå synes vi at vi må ha det, for da kan det være truffet disposisjoner som binder styrkene i andre områder. Men på den annen side er jo ikke forsvarsplaner noe som legges opp og disposisjoner som treffes om plasering av flyvåpen her og der, uforanderlige ting. Man må gå ut fra at planene blir tatt opp og endret ettersom situasjonen endrer seg. Og er det av viktighet i dag for NATO å oppnå en større flysikkerhet for Norge på dette område som skal forsvares i fellesskap, må man vel også gå ut fra at det senere under en eventuell mer tilspisset situasjon vil være minst like så viktig og at man må kunne møte forståelse for ønskemål og anmodninger fra vår side, så langt det er fysisk mulig. Det er på den bakgrunn at jeg finner å måtte avfinne meg med det resultat som vi er kommet frem til i dag.

Kjøs: Jeg tror det må ha gått frem av det jeg har sagt at min oppfatning er at vi trenger denne taktiske jagerving som vi er tilbudt, men det jeg har reagert mot, er å kunngjøre offentlig at man akter å ta imot en jagerving om ett eller halvannet år. Det er derfor jeg brukte det uttrykk, at jeg anser det som nå er oppnådd for å være tilfredsstillende på det nåværende tidspunkt.

Etter det som ble sagt av forsvarsministeren, og understreket av utenriksministeren, at det er små utsikter til at man kan få en taktisk jagerving på et senere tidspunkt hvis man avviser det nå, må jeg si at saken står noe annerledes enn jeg tenkte. Jeg er derfor enig i det resonnement som hr. Hambro førte, at vi nå må bygge ut flyplassene så raskt som mulig, deriblant den i Vestfold. Men skulle det ikke være mulig mens man driver dette arbeid, å føre forhandlingene om dette spørsmål videre, slik at man ikke slipper det, men så å si kan få noen tid på seg for å treffe den endelige avgjørelse? Jeg anser det meget risikabelt å la denne chanse gå helt fra seg. Hvis det er noen som har oppfattet meg annerledes, så er det feilaktig. Men jeg har, som jeg allerede har sagt, hatt vanskelig for å synes at det er en rimelig situasjon at vi nå sier at vi en gang i fremtiden vil ta mot disse fly når vi ikke er i stand til å gjøre det før om kanskje halvannet år. Men jeg synes at man ved forhandlinger med våre allierte må kunne gjøre det forståelig at vi vil ikke avvise dette, men vi vil gjerne ha noen tid for å kunne få det avgjort. Jeg vet ikke om det er klart hva jeg har sagt.

Statsminister Torp: Jo, det er meget klart.

Formannen: Eg forstår det slik at nettopp det vart Regjeringa stengt frå. Ho vart pålagd at ho ikkje skulle førespegla at vi seinare kunne ta ei anna avgjerd. Ikkje minst hr. Hambro poengterte i eit tidlegare møte at det måtte ikkje gjevast noko tilsagn om at vi seinare kunne ville endre vår basepolitikk. Så for så vidt forstår eg det slik at Riksstyret på det punktet har vori bundi.

Konrad Knudsen: Det er ikke meget jeg kan tilføye. Jeg vil gjerne igjen ha gitt uttrykk for det jeg forsøkte å gi uttrykk for siste gang, at av to ting ville jeg personlig velge å ta denne taktiske vingen hjem til oss og endre vår basepolitikk. Det ville være fullt berettiget å gjøre det i dag. Samstemmigheten i komiteen er ikke så absolutt. Der er nokså sterk tvil og den kommer nokså sterkt til uttrykk, synes jeg, gjennom det hr. Kjøs nå sa. Og det var i grunnen det samme jeg satt og tenkte på som hr. Kjøs ga uttrykk for i sitt siste innlegg, om det ikke er mulig å holde forhandlingene gående en tid fremover, altså ikke låse vårt standpunkt fast i dag, men gjøre oss rede til å ta mot en slik ving. Jeg synes det er en viss liten endring, for i det første møte var der vel en viss tanke om at en stasjonering av vingen i Danmark skulle kunne gjøre – dersom utviklingen skulle vise det nødvendig – at vi skulle kunne få flyttet denne ving til Norge hvis der var et behov for det. Det var i all fall mitt inntrykk av det første møte vi hadde i komiteen. Og for så vidt som det i dag er klart at det ikke kan bli tale om dette, kan jeg si at der er en viss liten endring her, som altså svekker oss dersom tidene blir vanskelige.

Jeg er av den oppfatning at situasjonen i dag ikke er lysere og ikke gir grunnlag for håp om noen avspenning, men at forholdene tvertimot har tilspisset seg. Hvis man bare ser på spionasjesaken i Sverige, ser man at vi ligger innenfor et område som faktisk er sterkt utsatt. Min konklusjon vil derfor være den – i tilslutning til hr. Kjøs': om det ikke er mulig uten at man absolutt forespeiler en endring i vår basepolitikk, at man ikke gir uttrykk for at man ikke kan tenke seg at der ikke kan komme en endring i vår basepolitikk i løpet av en kortere tid – altså en tid innenfor rammen av den frist vi har når det gjelder det tidspunktet vi kunne ha fått denne vingen hos oss.

Friis: Jeg kan ikke unnlate å ytre en viss engstelse overfor den rent opportunistiske karakter som debatten her omkring vår basepolitikk nå har fått. Faren ved enhver opportunistisk politikk er at man i en eller annen, enten positivt eksisterende eller imaginær situasjon kan bli panikkbestemt til å ta et eller annet skritt som man i og for seg ikke har ønsket. Det som har vært styrken i vår basepolitikk hittil, har etter min mening vært dens prinsipielle innhold, dens prinsipielle karakter, som gjorde at vi alle åpent utad kunne si at her står vår regjering, her er vårt lands politiske linje. Men blir denne argumentasjon etterhånden uthulet av opportunistiske dagsbetraktninger, av den ene eller annens subjektive syn på den aktuelle situasjon, da har jeg ingen trygghet for hvor vi driver hen, og da ville jeg i og for seg for så vidt heller at landet skulle si, at i Guds navn, vi tar de fremmede styrker vi kan få og forlater hele vår basepolitikk. Men det vil jeg naturligvis ikke. Jeg vil tvertom at man ut fra den situasjon som foreligger i det hele tatt, og som for meg i all fall fortoner seg som noe mer lovende enn tidligere, sier at vi har bestemt vår prinsipielle basepolitikk og vi holder på den, og ut fra det vil jeg altså konkret her slutte meg til de betraktninger som hr. Natvig Pedersen og særlig hr. Moseid har gjort gjeldende. I det standpunkt hr. Moseid forfektet, enten det nå er et rent pasifistisk standpunkt eller hva det er – det vil jeg ikke uttale meg

om – ligger det en positiv vilje som er i flukt med det prinsipielle innhold i vår basepolitikk. Jeg er som sagt meget engstelig for at det kan bli forfusket gjennom en argumentasjon som blir i den grad opportunistisk som den jeg har sittet og hørt på her i dag.

Sven Nielsen: Det er jo en meget markert stemning for at vi må bygge ut Jarlsberg flyplass snarest mulig, og det er jeg selvsagt enig i. Men skal man utbygge flyplassen, må man også ha personell på den – ikke ha en flyplass liggende som andre kan ta. Jeg kan ikke skjønne annet enn at vi kan si at vi gjerne vil ha denne ving på Jarlsberg flyplass i sin tid, selv om vi ikke greier å ta den selv i dag. Vi får da si at vi greier ikke å ta den med våre egne nå. Jeg synes ikke det går an at vi skal avslå den med en gang. Vi får da ikke noen ving i fremtiden, så vi får ta den risiko. Det er en risiko. – Og flyene vil vi gjerne ha, men vi vil bemanne dem selv.

Formannen: Dette vert full forvirring. Her har denne nemnda gitt riksstyret eit bestemt mandat, og det var å forhandla med NATO-myndighetene for å få støtte til å byggja ut den plassen, men vi skulle ikkje gjeve tilsagn om at vi kunne ta mot nokon slik ving, og vi fekk heller ikkje gjeva tilsagn om at det var nokon utsikt til at vi seinare kunne ta det spørsmål opp til nokon ny vurdering. Det skulle ikkje innebære noko von i så måte. Det er det mandat riksstyret fekk og på det grunnlag har det ført forhandlingar og kjem nå tilbake og gir oss melding om at dette oppdrag er løyst på ein måte som vi alle må seie er så tilfredsstillande som det kunne gjerast. Vi får støtte til å byggja ut flyplassen i Vestfold utan at det er gjeve noko tilsagn om at vi vil ta mot utanlandske flystyrker med mindre det er fåre for umiddelbar krig. Og det er klårt at i så tilfelle må NATO prøve å plasere den vingen som dei hadde tiltenkt her, ein annan stad, og det vil dei nå arbeida med. –

Sven Nielsen: Herr formann, jeg var ikke ferdig.

Formannen: Dette er det som denne nemnda har gitt riksstyret i oppdrag, og det melder tilbake at det er skjedd på denne måte. Nå var vi i grunnen ferdig med saka, den var debattert ut og alle var vel tilfreds med det resultat som låg føre, og plutselig blusser debatten opp i full bredde på eit heilt anna grunnlag.

Sven Nielsen: Jeg var ikke ferdig. Den forvirring som formannen snakker om, er sannelig ikke brakt inn her. Nå blir det sagt at hvis vi ikke tar den nå, får vi den aldri. Det visste vi ikke før. Det er et helt nytt moment. – Men det er greit at det er de få fly vi har igjen, som skal fordeles på denne flyplassen, og vi må ha nye fly. Vi kan ikke bygge ny flyplass uten besetning og uten forsvar. Det er nå så. Men vel, jeg synes den opplysning som kom der, er ikke det spor tilfredsstillende. Formannen sa at det er meget tilfredsstillende. Nei, det er ikke tilfredsstillende at vi får vite at vi ikke kan gjøre oss håp om å få fly senere. Jeg synes vi da kommer i en tvangssituasjon som stiller oss helt annerledes enn den situasjon vi var i da vi ga regjeringen det oppdrag formannen snakket om.

Formannen: Det er klårt at når vi har den flyplassen, har vi den utsikt at der i ein trugande situasjon kan bli overført styrker dit til forsvar for oss.

Sven Nielsen: Så kommer fienden først.

Formannen: Ja, fienden – det er ei oppgåve å leggja styrkar der som kan forsvare den mot at fienden kan gå ned. Den må vel vera forholdsvis lett å greia. Men dessutan inneber det muligheten for at vi kan skaffe styrkar dertil seinare. Og det er naturlegvis også den mulighet – nær eller fjern – som hr. Kjøs nemnde, at det seinare kunne stille seg slik at vi kunne få den vingen overført hit. Og dersom vingen blir plasert i Danmark, er det vel større utsikter til, hvis ein ser på desse spørsmål under litt andre synsvinkler enn i dag, at den da kan bli overført hit til fellesforsvar for Danmark og vårt land. Det er langt større muligheter, og det hjelper naturlegvis på den risiko som vi tar. Difor er vi alle veldig interessert i at denne flyplassen kan bli utbygd. Men riksstyret har handla ut frå det som var pålegget herfra, at vi ikkje skulle gjeva noko tilsagn om at vi seinare kunne ta mot fly der i fredstid, og det har vore grunnlaget hittil.

Natvig Pedersen: Jeg er helt enig i den karakteristikk formannen har gitt av den siste del av dette ordskifte. Det råd som denne komite ga regjeringen i forrige møte, var meget klart. Det var ikke alle som uttalte seg, det var ikke nødvendig. Det ble uttalt så klart av hr. Gerhardsen, hr. Hambro og av hr. Moseid, og de ble ikke motsagt av denne komite. Og det rådet gikk ut på, som formannen har nevnt her, at denne komite kunne ikke tilrå en endring av vår basepolitikk, og den kunne ikke tilrå at man antydet overfor våre allierte en endring i vår basepolitikk. På det grunnlag har regjeringen handlet, som formannen nevnte, og den har på det grunnlag oppnådd de beste resultater som vi kunne vente.

Etter mitt skjønn er der i dag ikke noen grunn for oss til å si noe mer enn det som hr. Hambro har sagt, at vi erklærer oss villig til å sette kreftene inn for å få utbygd flyplassene våre og meddele det til våre allierte som uttrykk for vår vilje til å gjøre vårt ytterste. Går man nå til det skritt som har vært antydet av hr. Sven Nielsen, av hr. Kjøs og så vidt jeg forstår, av hr. Konrad Knudsen, så foretar vi i virkeligheten et brudd med den basepolitikk vi fører. Vi innstiller oss selv på denne endring og – det som verre er – vi meddeler det til våre medarbeidere, våre allierte, og derved binder vi oss til en viss grad moralsk til å foreta denne endring. Jeg mener det vil være et meget farlig skritt. Der er jeg nemlig også enig med formannen i den vurdering at det er kanskje det indre problem her som vil komme til å veie tyngst. Etter mitt skjønn avhenger det norske folks oppslutning om vårt samarbeid i NATO, i Atlanterhavspolitikken, i meget høy grad nettopp av den klare stilling vi har tatt her, og rokker vi ved den, er jeg ikke så sikker på hvordan den positive tilslutning til vår Atlanterhavspolitikk som vi trenger fra hele folket, vil ligge an. Det er etter mitt skjønn den største faren. Derfor mener jeg, som formannen har sagt, at det er uklokt å ville sikre seg til alle sider. Vi tar en stor risiko, det må vi være klar over, men det

er uklokt å ville prøve å sikre seg på alle bauger ved at vi sier at vi opprettholder vår basepolitikk og samtidig antyder at vi vil avvike fra den, at vi vil endre den om ett eller halvannet år. Vi bør ikke si det i dag. Jeg tror ikke vi kommer lenger i dag enn å bli stående ved det som hr. Hambro har gitt uttrykk for – vi skal vise vår vilje til å gjøre vårt ytterste ved å gjøre de vedtak om utbygging av flyplasser, og også meddele dette til våre allierte.

Hambro: Det er naturligvis skjønt det syn som hr. Kjøs ruller opp, at vi skal si til dem regjeringen skal forhandle med, at det kunne stikke oss om halvannet år å forandre vår politikk, men jeg misunner ikke dem som skulle forhandle med en stormakt på den bakgrunn. Og i virkeligheten kan ikke det som foreligger, være noe overraskende. Det var jo sagt fra allerede forrige gang da vi drøftet dette, at vi ville ingen sikkerhet ha for den vingen hvis vi ikke kunne godta det som var ønsket av de andre.

Jeg er til en viss grad enig med hr. Friis i at det er farlig å føre en så opportunistisk politikk at man vil svinge fra dag til dag i meget viktige avgjørelser. På den annen side kan man ikke låse seg fast og si at det som er sagt, er sagt en gang for alle. Men det jeg har ment og har prøvet å gjøre klart, det er at regjeringen har ingen bemyndigelse fra komiteen eller fra Stortinget til å si noe mer til våre allierte enn de har sagt. Hvis de skulle si at vi er rede til å forandre basepolitikken da og da, måtte det skje i den form at regjeringen fremla det standpunkt for denne komite og i Stortinget og sa, at der er inntrådt de og de ting som etter regjeringens oppfatning gjør det nødvendig å forandre dette. Det er vi ikke innstillet på å drøfte her i dag. Vi er ikke innkalt for det, vi har ikke det tilstrekkelige grunnlag for å drøfte det. Det er regjeringen som eventuelt må ta initiativet. Og da kan ikke jeg forstå at der foreligger noe vesentlig nytt.

Regjeringen har gitt oss en rapport om det den har foretatt overensstemmende med et mandat fra denne komite, og lenger har den ikke kunnet komme. Og vi kan ikke i et møte her i dag forandre den eller si til regjeringen at nå har dere sagt at vi kan dessverre på grunn av indrepolitikk og andre hensyn ikke stille i utsikt noe, men nå skal vi stille vagt i utsikt at vi muligens kunne tenke oss på et senere tidspunkt å forandre det. Jeg kan ikke skjønne at det ville være verdig.

Og forholdet er jo at skal man kunne ta mot en ving eller en forsvarshjelp, må det være forberedt. Og når Amerika utbygger sitt luftforsvar, må myndighetene som planlegger det, vite hvor de kan anvende disse ting. De kan ikke si, at vi bygger noen hundre fly for å ha til disposisjon hvis noe land skulle bestemme seg for å ville ta mot dem på et senere tidspunkt. Det krever jo lang tids forberedelse. Og hva angår en flyplass i Vestfold, har jeg virkelig gått ut fra at når regjeringen er innstillet på å gjøre dette, vil der også fra Forsvarsdepartementets side samtidig med at man gjør rede for de bevilgninger som er nødvendige, bli utarbeidet planer for hvorledes man skal utnytte denne flyplass, hvorledes den skal bli dekket og sikret, og hva man skal bruke den til, for jeg har jo ikke våget å dra den slutning at Forsvarsdepartementet ville gjøre dette for at man kunne dyrke poteter der i fredstid og så, hvis der skulle oppstå en kritisk situasjon, ta mot noen fly. Det også må jo

være et ledd i en plan som Luftforsvarets Overkommando og de kompetente militære myndigheter utreder for oss. Det vil vi forhåpentlig få se i høst når vi får se forslag om de nødvendige bevilgninger.

Statsråd Langhelle: Det utgangspunktet var for så vidt SHAPE's prinsipale ønske, at vi enten skulle erklære at vi oppgir vår basepolitikk, eller at vi skulle tillate dem å tro at vi gjør det, og de knyttet denne erklæring eller forventning sammen med spørsmålet om Jarlsberg flyplass. Så gikk vi til denne komite, og komiteen sa at det må ikke avgis en slik erklæring og det må heller ikke tillates uttalt noen slik forventning fra de alliertes side. Så sa vi at etter det må vi sette punktum – i all fall for nær fremtid – for debatten om spørsmålet om fredstidsplasering av en ving i Norge; og vi meddelte til SHAPE at det spørsmål er ikke aktuelt, det nytter ikke å fortsette debatten om det, men allikevel mener vi at det å bygge ut Jarlsberg er meget fornuftig. Fra norsk synspunkt og fra alliert synspunkt må det være en stor fordel hvordan utviklingen enn vil bli, at plassen er der. Så fikk vi det standpunkt fra Ridgway som jeg refererte, han aksepterte at vi hverken selv kunne avgi en erklæring eller tillate dem å ha noen forventning, men vi fikk allikevel flyplassen. Det var det jeg karakteriserte som det best oppnåelige resultat på det gitte grunnlag.

Jeg tror at det at vi nå, etter at vi har satt punktum, skulle si at nå åpner vi diskusjonen igjen, men fremdeles uten noen klar og grei erklæring om at vi oppgir vår basepolitikk, det vil være en aldeles umulig situasjon. Jeg tror at både vår utenriksminister og forsvarsminister ville bli nærmest til latter om vi nå skulle åpne en debatt som vi har satt punktum for, uten å ville gi en klar erklæring.

Det ble sagt i debatten nå at denne vingen får vi aldri. Det har jeg ikke sagt, naturligvis. Jeg vil gjerne sitere de to setninger i Ridgway's brev som er av betydning her. Han sier først:

> «Siden forsvaret av Norge er av så stor betydning for gjennomføringen av mitt oppdrag, skal jeg prøve å finne en måte hvorpå en flyplass kunne bli tildelt Jarlsbergområdet i tilfelle av en krise, men for øyeblikket ser jeg ingen løsning.»

Denne første uttalelse avskriver ikke muligheten, men han ser ikke muligheten i øyeblikket. Men han vil forsøke å skaffe oss en slik ving i tilfelle av en krise.

Den annen setning lyder slik:

> «De kan være forvisset om at når som helst i fremtiden den norske basepolitikk måtte bli forandret, skal jeg sette alt inn på å finne en enhet som kan stasjoneres i Norge.»

Altså har han ikke sagt at det er utelukket å få en ving men det er et spørsmål som han holder åpent. Vi har ingen sikkerhet for å kunne få den, men han sier heller ikke at vi aldri vil få den. Jeg vil gjerne at den nyansen skal være helt klar.

Spørsmålet for general Ridgway blir nå å finne et annet sted å plasere vingen. Vi kan vel gå ut fra at hans første forsøk og ønske vil være å få vingen plasert i Danmark og lykkes det, vil det være den beste løsning også for oss. Og da tror jeg vi i grunnen har nådd det maksimum vi kan nå i denne omgang, med alle tre vinger

plasert der. Vi er ikke på det rene med om det lykkes. Hvis det ikke lykkes, vil det måtte finnes et annet sted.

Når det gjelder Jarlsberg flyplass, er det naturligvis helt riktig som hr. Hambro forutsatte, at denne plass ikke blir liggende tom. Vi må naturligvis da fordele det antall fly og det personell vi har, slik at også Jarlsberg blir tatt i bruk. Men vi har naturligvis da, selv om den brukes av det norske flyvåpen i fredstid, en plass i tillegg som kan disponeres for hjelpen utenfra i tilfelle av krig.

Det er en ting til som jeg vil si. Det gjelder dette spørsmål om man skal føre over folk fra en forsvarsgren til en annen, f.eks. ta fra hæren og overføre til flyvåpenet – altså øke flyvåpenet og redusere hæren. Jeg tror at mulighetene for å få hjelp utenfra i form av fly, er meget større enn å få hjelp utenfra i form av infanteri f.eks. Og et norsk infanteri vil naturligvis også ha helt andre muligheter for å kunne operere enn folk som kommer utenfra. Vi kan bare tenke på vår erfaring fra 1940. De styrker som det er lettest å sette inn, må være allierte sjø- og luftstridskrefter.

Smitt Ingebretsen: Jeg må oppriktig talt si at jeg synes den debatt som har vært ført her i dag, er sterkt malplasert. Avgjørelsen ble tatt i vårt siste møte. Vi ga regjeringen et råd som bygger på at den norske basepolitikk skulle opprettholdes. Regjeringen har lojalt fulgt det rådet, innrettet sine forhandlinger på at det var utgangspunktet for en mulig ordning av vårt fremtidige forsvar, og har oppnådd det resultat at NATO-myndighetene har erklært seg villig til å diskutere saken på basis av de norske forutsetninger. Vi vet ikke i dag hvilken grad av sikkerhet de kan gi oss, men de har erklært at de anser forsvaret av Norge så viktig at de vil forsøke å finne en brukbar ordning på basis av de norske forutsetninger. Dermed kan jeg ikke skjønne annet enn at denne sak er utdebattert under den nåværende situasjon. Vi er kommet dithen som vi selv ga regjeringen det råd å søke å komme – jeg vil oppriktig talt si at vi er kommet lenger enn det hadde vært grunn til å håpe på at vi kunne komme. Jeg kan ikke skjønne at der er noe annet å gjøre enn å ta til etterretning den meddelelse som regjeringen nå har gitt oss. Så blir det regjeringens sak å føre videre samtaler med NATO for å finne de muligheter som Ridgway har pekt på at der er for ordningen av det norske forsvar ut fra de uttalte norske forutsetninger, og så får vi håpe at det går godt. Vi har bestemt oss for å ta den risiko som der ligger i det. Jeg kan ikke skjønne at der er noe mer å gjøre fra vår side i dag.

Moseid: Jeg er helt enig i den betraktning forsvarsministeren har gjort. Jeg synes det arbeid som er utført av regjeringen, har ført til et tilfredsstillende resultat ut fra vår bundne innstilling, og for så vidt behøvet jeg ikke å si noe. Det som jeg selv fant det riktig å minne om, er at vår basepolitikk selvsagt er bygget på den forutsetning at vi ikke føler oss truet, og at hvis den situasjon skulle inntre, kan det for oss stille seg nødvendig å se på saken pånytt. Det var ikke noe annet jeg ønsket å fremholde. Jeg er selvsagt enig i at vi skal gjøre fortgang med utbyggingen av Jarlsberg flyplass, og jeg er selvsagt enig i at i og med at man bygger en flyplass, må man også sørge for beskyttelse av den på en eller annen måte. Jeg vet ikke

hvorledes. Men jeg går ut fra at det gjelder alle flyplasser, både de vi har og de vi får.

Vatnaland: Det kunne vel nå vere grunn til ikkje å seja så mykje. Eg er sers vel nøgd med det resultat som riksstyret er komi fram til under dei drøftingar dei har ført. Dei er i fullt samsvar med det oppdrag som riksstyret fikk her frå nemndas siste møte. Det har difor undra meg noko å høyra ymse innlegg her, og den vending debatten her har teki etter at ein, som formannen sa, kunne synest å vera ferdig med saka og nøgd med det resultat som ein er komi fram til. Når vi gikk med i Atlanterhavspakta, tok vi eit bestemt prinsipielt standpunkt angående vår basepolitikk, og det var i samsvar med det prinsipielle standpunkt der at nemnda ga det oppdraget for drøftingane vidare som ho gjorde sist. Eg meiner at det prinsipielle standpunkt som vi tok når vi gikk med i Atlanterhavspakta, var riktig. Det ville vore vanskeleg like overfor vårt eige folk og den indre situasjon som rådde, å ta eit anna standpunkt enn vi gjorde, og eg trur at det er like nødvendig i dag å hevda vårt prinsipielle standpunkt frå den tida. Eg er klår over at situasjonar kan koma, då det er nødvendig å måtte ta vår stode til basepolitikken til ny vurdering, men slik som det ligg i dag, meiner eg vi skal vere velnøgde med det resultat som riksstyret nå er komi fram til.

Statsministeren sa at han meinte det ville vere mindre risiko ved å fylgja den lina som riksstyret ga opplegg til under møtet her sist. Det er ei vurderingssak. Eg er klår over at der er ein viss risiko både med det eine og det andre, men det står slik for meg at det ville vere det rette framleis å fylgja den lina som har vore ført når det gjeld basepolitikken vår. Eg er sjølvsagt einig i at der vert gjort fortgong med utbyggjinga av ein flyplass i Jarlsbergområdet, og eg synest at riksstyret også der har nådd eit uventa gledeleg resultat når det har fått det tilsagnet om utbyggjing av flyplassen utan å binda seg til noko meir.

Finn Øen: Jeg vil først streke under det andre har sagt tidligere, at regjeringen her har handlet fullt ut i samsvar med de synsmåter som tidligere er gitt uttrykk for i komiteen, og videre at myndighetene under disse forhandlinger har oppnådd resultater som det er all grunn til å være tilfreds med.

Basepolitikken er påny kommet fram i ordskiftet her i dag. Det er et rent vurderingsspørsmål hvilket standpunkt en skal ta til basepolitikken. Ser en spørsmålet ut fra et rent teoretisk militært synspunkt, ville vi utvilsomt stå sterkere om vi brøt vår basepolitikk. Men vår militære styrke avhenger ikke bare av flyplasser, av våpen, mannskaper etc. Jeg tror at forsvarsviljen i folket, folkets oppslutning om forsvaret, er av en ganske vesentlig betydning. Når det gjelder basepolitikken, er jeg for mitt vedkommende enig i de synsmåter som hr. Natvig Pedersen har gitt uttrykk for her i dag.

Det er Stortinget som har fastlagt vår basepolitikk. Jeg ville for mitt vedkommende anse det konstitusjonelt uriktig om man fulgte den linje som har vært nevnt at denne komite skulle gi regjeringen fullmakt til å tinge videre på det grunnlag at man kanskje kunne tenke seg muligheten av å oppgi vår basepolitikk i

løpet av en kortere tid. Det er som sagt Stortinget som har fastlagt basepolitikken, og enhver antydning om å oppgi de prinsipper som ligger til grunn for basepolitikken, bør skje etter vedtak av Stortinget og ikke etter vedtak i denne komite.

Jeg tror ikke vi kommer videre. Jeg tror det er riktig å nytte det uttrykk som var nevnt av en av talerne, at den melding som i dag ble gitt fra regjeringen, får vi ta til etterretning.

Formannen: Nå er det 3 talare som står att, som alle har hatt ordet fleire gonger, og vi har andre viktige saker å forhandla. Eg vil be at dei fatter seg i største korthet.

Sven Nielsen: Jeg vil rette på en misforståelse. Jeg har aldri gitt uttrykk for at vi skal forlate vår nåværende basepolitikk. Jeg er kanskje en av de sterkeste motstandere mot at noe slikt skal skje, og jeg har aldri antydet at vi like overfor våre forhandlere skal forespeile dem muligheten av at vi oppgir vår basepolitikk. Men det som har stått for meg som det besynderlige, det er at vi med en bevilgning på 3 milliarder ikke skal være i stand til å ta mot 75 fly. Jeg tror vi gjør oss mindre enn vi er. Det er det jeg har holdt på fra første stund. Det *kan* gå bra. Jeg slutter meg til alle dem som har sagt at det er et utmerket arbeid regjeringen har gjort. De har også holdt seg til det de militære har sagt om dette. Men jeg kan ikke akseptere at man ikke kan ta mot 75 fly med de bevilgninger som er gitt til beredskapen.

Kjøs: Jeg er enig med formannen i at man kommer ikke lenger med denne sak her i dag. Det er bare et par ting jeg gjerne vil ha nevnt før vi slutter. Det er ikke helt den samme situasjon nå som i komiteens forrige møte. Det foreligger i ethvert fall nå meddelelse om at det blir ikke tale om noen plasering i Danmark. Man vet ikke hvorvidt det blir noen i Skottland. Og general Ridgway undersøker muligheten av å skaffe oss en ving når vi kunne trenge den, men han ser ikke noen utvei nå, så vidt jeg forstår forsvarsministeren.

Formannen: Men det ligg ikkje føre at det ikkje i noko tilfelle vert i Danmark. Det som ligg føre er at vi ikkje kan be om det.

Kjøs: Men jeg er i ethvert fall enig med hr. Konrad Knudsen i at det er visse ting som gjør at man kan se noe anderledes på saken i dag enn man gjorde den gang. Jeg er enig i at vi kommer ikke lenger nå, men jeg tror at vi kommer tilbake til den.

Selvik: Jeg kan ikke se noe malplasert i at det i en debatt som denne letes etter utveier for å skaffe oss den størst mulige sikkerhet, og heller ikke i at der kommer noen nyanserte oppfatninger av hvor langt vi kan strekke vår basepolitikk. Jeg finner det tvertimot meget naturlig og nær sagt nødvendig. Det er riktig at resultatet etter de drøftelser vi hadde i juni, var at vi ikke kunne tilrå regjeringen å stille i utsikt noen fremtidig endring i vår basepolitikk, og da kan vi ikke godt

komme lenger enn regjeringen har gjort med disse forhandlinger. Men like fullt var det da ikke noen prinsippavgjørelse som ble truffet den gang. Det var ikke meningen at vi avskar regjeringen for all fremtid å ta opp en endring i vår basepolitikk. Det må jo vurderes ut fra situasjonen slik som den foreligger til enhver tid. Jeg tror heller ikke ut fra det vi har vært enige om, og det som foreligger nå i dag, at det er mulig å holde åpent drøftelsene om den fremtidige plasering av den vingen det dreier seg om. Jeg kan ikke se at regjeringen har noe som helst grunnlag for slike forhandlinger, og hvor nær eller fjern muligheten er for å endre vår basepolitikk. Men det jeg vil feste meg ved, er at det vi nå gjør, gir oss større reelle muligheter både i den ene og annen retning. Det gir oss mulighet for å skaffe oss større sikkerhet, og det skulle også gi oss langt større mulighet for at man kan komme oss til hjelp, og så får vi da drøfte det videre.

Statsminister Torp: Det sier seg selv, som det også har vært sagt av andre, at slik som situasjonen er kan vi ikke nå gå tilbake og ta opp et nytt standpunkt. Skal det kunne gjøres, må det ha hendt noe ekstraordinært i verden. Jeg understreker at vi i regjeringen har gjort det rådet som vi fikk fra denne komite, til vårt standpunkt. Det var nettopp det vi ville prøve. Jeg går ut fra at det ikke er nødvendig engang å understreke at vi i regjeringen mente ikke, hvis denne komite skulle ha vært av en annen oppfatning – den at situasjonen var slik at vi skulle endre vår basepolitikk – at vi skulle unnlate å gå til Stortinget med det. Det er klart at hverken denne komite eller noen regjering kan påta seg den situasjon. Det er en forutsetning for Stortingets tilslutning til A-pakten at vi skal ha denne basepolitikk. På det punkt må det være klart, og jeg går ut fra at det ikke er nødvendig å understreke det.

Det samme har vært tilfelle i Danmark. Selv om det der ikke er så utpreget som hos oss, må de til sin riksdag for i tilfelle å endre den holdning de har. På det felt synes jeg det må være helt klart – enhver endring i vår basepolitikk må bringes inn for Stortinget.

Vi har som jeg sa, gjort dette rådet som vi fikk fra komiteen, til vårt standpunkt. Det var nyanser også i komiteen, og det ville være rart hvis det ikke var det. Vi må alle være noe i tvil med hensyn til våre vurderinger i forhold til den ytre og den indre risiko som knytter seg til det ene eller annet standpunkt. Nå har vi imidlertid tatt dette, og jeg er glad for at det understrekes i denne komite at også komiteen mener at vi her på bakgrunn av det som forelå, har oppnådd ganske gunstige resultater. Men jeg gjentar at det jeg synes er meget verdifullt, ikke minst ut fra min oppfatning, idet jeg tror at det standpunkt vi har tatt, er den største belastning – jeg håper vi slipper å få anledning til å prøve det, at vi slipper å komme opp i en situasjon som nødvendiggjør at vi må endre vår basepolitikk – er nettopp det som Ridgway sier, at han ikke har avskrevet muligheten for å finne fram til en måte slik at denne vingen kan sikres for Nordregionen. Han sier at i dag ser han ingen utvei, men han har ikke oppgitt spørsmålet. Det annet er at han også sier i sitt brev at han har ikke avskrevet dette med Danmark, og at muligheten for Skottland også er der. Det ligger en stor realitet i det hvis man kunne sikre denne vingen for Nordregionen, så jeg synes vi bør være fornøyd her oppe.

Ordene kan jo være så høyst forskjellige, så jeg skulle vel helst ikke befatte meg med det, men der var nevnt ordet «opportunisme» i denne forbindelse. Ja, hvor ligger opportunismen? I all fall ikke i regjeringen. Det er klart og bestemt og fast sagt fra i en situasjon som ut fra mitt syn var meget alvorlig, at vi kan ikke være med på å endre det prinsipielle grunnlaget som Stortinget har fastlagt. Det er jo det vi har gjort. Noen opportunisme i den forbindelse er det overhodet ikke, og jeg liker ikke, som jeg sa før, nå å endre denne oppfatning overfor NATO-myndighetene. Her er brukt uttrykket «latterlig», men vi vet i så tilfelle at på det nåværende tidspunkt foreligger ikke en slik mulighet. Vi har tatt vårt standpunkt, og skal vi endre standpunkt, må det foreligge en ny situasjon. Vår oppgave blir å søke å finne utvei til i størst mulig utstrekning å sikre oss denne vingen det her er tale om, men på det punktet kan ingen i dag si noe sikkert. Vi kan like så gjerne gå ut fra at den er avskrevet, som at den ikke er det.

Johan Wiik: Jeg hadde ikke tenkt å forlange ordet, for jeg anser det ikke helt nødvendig at alle gjør det. Jeg trodde ikke det var noen nødvendig forutsetning, for jeg tror vi kjenner hverandre ganske godt. Vi vet at der er nyanser i denne komite, og det var bare rart om der ikke skulle være det. Det er sikkert et stort sprang fra hr. Friis' oppfatning av enkelte spørsmål og til – for å ta et eksempel – hr. Konrad Knudsens. Det vet vi. Og selv om man ikke alltid forlanger ordet, er jeg sikker på at de fleste også vet så omtrent mitt syn i de forskjellige saker. Men det som gjorde at jeg forlangte ordet denne gang, var en uttalelse av hr. Selvik, den nemlig at det var ikke fattet noen prinsippavgjørelse sist. Nei, det er mulig det. Den prinsippavgjørelsen er fra en langt tidligere dato. Ved selve tilslutningen til Atlanterhavspakten, da det gjaldt å få oss med som stortingsmenn og få det norske folk med, spilte kanskje det spørsmål inn i så vesentlig grad at det er ikke sikkert at Atlanterhavspakten var blitt en realitet hvis ikke nettopp det punktet hadde vært med: Ingen fremmede tropper på norsk jord i fredstid. Det var selve grunnlaget for vår tilslutning, så det var ikke i siste møte denne prinsippavgjørelsen ble fattet. Det nytter ikke å snakke om å låse fast og låse fast. Spørsmålet er nå om vi skal være med på å bryte låser som vi tidligere har satt. Det er det som er den enkle situasjon.

Statsråd Langhelle: Jeg vil bare si en liten ting til slutt. Forsvarsdepartementet har allerede kvittert for Ridgways brev ved et brev til Ridgway av 29. juni. Vi sier der at vi vil betrakte utbygging av en flyplass i Vestfold som en hastesak, at vi allerede har gitt myndighetene i oppdrag å finne den høvelige beliggenhet og at vi vil drive arbeidet med all mulig fart. Dessuten sier vi – det har kanskje også interesse i denne forbindelse – at de norske myndigheter er overmåte interessert i å vite resultatet av den undersøkelse som nå er foretatt for å finne fram til en måte hvorpå enheter kan skaffes til Jarlsberg i tilfelle av krise. Vi har altså der også annonsert at vi er interessert i å vite resultatet av den undersøkelse som man nå foretar.

Ordskiftet om denne sak var dermed avsluttet.